

Stockholms
universitet

Rektor

BESLUT
2019-10-30

Dnr SU FV-1.1.1-2309-1

Stockholms universitets synpunkter på inriktningen av forskningspolitiken

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Inledning.....	3
Långsiktighet, självbestämmande och akademiska kärnvärden	3
Forskningens finansiering, infrastruktur och inriktning	4
<i>Fri forskning i framkanten</i>	5
<i>Nationell forskningsinfrastruktur</i>	6
<i>Kompletterande regional forskningsinfrastruktur</i>	9
<i>Öppen vetenskap</i>	9
<i>Stora forskningsmiljöer i relation till utmaningsdriven forskning</i>	9
<i>Permanenta medel för strategiska forskningsområden</i>	11
<i>Utbildningssatsningar med korresponderande forskningssatsningar</i>	11
<i>EU:s forskningsbudget</i>	11
<i>Lärosätenas roll för att motverka faktaresistens</i>	12
Internationellt kompatibla karriärvägar	13
Etik, god forskningssed och oredlighet i forskningen	14
<i>Insatser vid Stockholms universitet</i>	14
<i>Prioriteringar på nationell nivå</i>	14
Samhällspåverkan och samverkan.....	16
<i>Samverkansaktiviteter vid Stockholms universitet</i>	16
<i>Att mäta samverkan och samhällspåverkan</i>	16
Jämställdhetsintegrering.....	17

Sammanfattning

Stockholms universitet vill i detta inspel till den forskningspolitiska propositionen särskilt framföra följande.

Långsiktighet, självbestämmande och akademiska kärnvärden

- Utbildnings- och forskningspolitiken bör vara långsiktig, värna de akademiska kärnvärdena och ge lärosätena ett helhetsansvar över verksamheten.
- Lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället, inklusive utbildningens frihet, bör regleras i lag.

Forskningens finansiering, infrastruktur och inriktning

- Finansieringen av nationell forskningsinfrastruktur bör förstärkas med minst 800 miljoner kronor per år.
- Finansieringen av den fria forskningen bör garanteras dels genom att de statliga forskningsrådets fria forskningsmedel behålls på samma nivå som i dag, dels genom att det direkta statsanslaget för forskning höjs.
- Den nationella styrningen av forskningsinfrastruktur bör utgå från en förståelse för att avancerad kompletterande infrastruktur behövs i nära anslutning till lärosäten i hela landet; annars riskerar forskningen, exempelvis materialforskningen i Sverige, att försvagas.
- Medlen till de strategiska forskningsområdena (SFO) bör permanentas och integreras i det direkta statsanslaget för forskning. SFO-medlen för forskningen vid SciLifeLab bör länkas till SciLifeLabs infrastruktur.
- Utbildningssatsningar när det gäller bristyrken bör följas av korresponderande anslagsökningar för forskning. Detta gäller exempelvis lärarutbildningarna.
- Regeringen bör aktivt verka för att EU:s forskningsbudget stärks. Detta gäller särskilt finansieringen av excellenspelaren i Horisont Europa.

Internationellt anpassade och attraktiva karriärvägar

- Det tidsfönster som gäller för att söka anställning som biträdande lektor efter disputation bör förlängas till sju år.
- En treårig postdoktorsanställning som kan sökas inom fyra år efter doktorsexamen bör införas genom avtal.

Etik, god forskningssed och oredlighet i forskningen

- Gemensamma utgångspunkter för arbetet med forskningsetik och uppförandekod bör ligga i linje med etablerade internationella riktlinjer inom området.
- Styrningen inom det forskningsetiska området bör tydligare utgå från en förståelse för forskningshuvudmännens verksamhet, med hänsyn tagen till den akademiska verksamhetens internationella karaktär.

Samhällspåverkan och samverkan

- Samverkan bör ses som en del i att öka kvaliteten och samhällsanknytningen i forskning och utbildning. En bred förståelse av samverkan fångar upp hur samverkan utgör en integrerad del av utbildning och forskning.
- Indikatorer för samverkan och samhällspåverkan bör inte ligga till grund för anslagsfördelning till universitet och högskolor.

Jämställdhetsintegrering

- Lärosätenas arbete med att jämställdhetsintegrera verksamheten bör fortgå, och regeringen bör avstå från att införa ytterligare styrmoment.

Inledning

Stockholms universitet har inbjudits att inkomma med synpunkter inför utformandet av den framtida forskningspolitiken samt med underlag kring de prioriteringar som gjorts vid universitetet. Huvudfokus i texten utgörs av de frågor som universitetet bedömer som mest centrala för regeringen att överväga i den kommande politikutvecklingen inom området. Stockholms universitet vill redan här framhålla investeringen i nationell forskningsinfrastruktur som den enskilt viktigaste frågan. Sverige har här just nu unika möjligheter att stärka lärosätenas framtida bidrag till samhället. Vidare lyfter universitetet, i enlighet med inbjudan från statsrådet, fram vissa prioriteringar inom den egna verksamheten som relaterar till den senaste forskningspolitiska propositionen.

Universitetets inlägga till forskningspolitiken kopplar till det yttrande (dnr SU FV 1.1.3-0846-19) över betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6) som Stockholms universitet lämnade till regeringen i juni 2019. Betänkandet innehåller förslag som, om de genomförs, kan komma att förändra förutsättningarna för högre utbildning och forskning bl.a. genom en förändrad resurstilldelningsmodell med ökade direkta statsanslag för forskning och minskad forskningsfinansiering via de statliga forskningsråden. I yttrandet ställde universitetet sig positivt till förslag om att öka det direkta statsanslaget för forskning (anslaget för forskning och utbildning på forskarnivå) under förutsättning att detta inte leder till en minskning av de statliga forskningsrådets fria forskningsmedel. Universitetet vill i detta sammanhang särskilt hänvisa till de ställningstaganden som gjordes i ovan nämnda yttrande.

Långsiktighet, självbestämmande och akademiska kärnvärden

Universitetet vill inledningsvis anknyta till de principiella utgångspunkter för en ändamålsenlig styrning som uttrycks i Styr- och resursutredningens betänkande, dvs. en styrning som främjar

- akademisk frihet, kvalitet och ansvarstagande,
- ett rollsäkert samhällsansvar samt
- långsiktighet och handlingsutrymme.

Dessa principer är centrala för lärosätenas möjlighet att nå målet med verksamheten. Utbildning och forskning är till sin natur en långsiktig verksamhet. Planering och prioritering behöver därför göras utifrån ett långt perspektiv för att skapa förutsättningar för kontinuitet, förutsägbarhet och ömsesidig tillit i styrningen av lärosätenas verksamhet. Det är därför positivt att regeringen har ambitionen att se forskningspolitiken i ett tioårigt perspektiv. Universitetet anser att målet för forskningspolitiken, som det formulerades i samband med den förra forskningspolitiska propositionen, bör ligga fast, dvs. *”att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar Sverige står inför, både nationellt och globalt”* (prop.2016/17:50, s. 34).

En förutsättning för att nå dessa mål och finna lösningar på nationella och globala utmaningar är fritt vetenskapligt utbyte och att lärosätena har ett helhetsansvar för verksamheten. Universitetet vill betona vikten av att värna akademiska kärnvärden, tillit och självbestämmande där lärosätena med utgångspunkt i en stark akademisk integritet på ett ansvarsfullt sätt bidrar till att kunskap och kompetens kommer till nytta i samhället på olika sätt. Friheten och integriteten i den akademiska verksamheten är avgörande för möjligheterna att nå hållbar samhällsutveckling. Mot bakgrund av detta vill universitetet att regeringen föreslår riksdagen att lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället, liksom utbildningens frihet, fastställs i lag. Dessa frågor är särskilt viktiga sett i ett större internationellt perspektiv där det finns en rad exempel på politisk detaljreglering av innehållet i utbildning och forskning.

Stockholms universitet anser att:

- Utbildnings- och forskningspolitiken bör vara långsiktig, värna de akademiska kärnvärdena och ge lärosätena ett helhetsansvar över verksamheten.
- Lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället, inklusive utbildningens frihet, bör regleras i lag.

Forskningens finansiering, infrastruktur och inriktning

Forskning och ny kunskap är avgörande för att möta globala och nationella samhällsutmaningar, inte minst de som formulerats i Agenda 2030 och Parisavtalet. För att Sverige ska nå målen med forskningspolitiken, som refererades till ovan, behöver forskningspolitiken inriktas mot att generera hög vetenskaplig kvalitet och internationell excellens. För att en liten kunskapsnation som Sverige ska kunna bevara en ledande position och hantera både nationella och globala utmaningar krävs ökade investeringar i forskning och utbildning och att svenska lärosäten ges rätt förutsättningar för sin verksamhet. Ett forskningssystem fungerar bäst då mångfalden tillvaratas genom att verksamheten planeras och genomförs vid respektive

lärosäte utifrån långsiktiga och stabila förutsättningar. Samtidigt behövs det givetvis nationella och internationella satsningar inom flera forskningsområden. Universitetet vill understryka att en hållbar samhällsutveckling kräver både fri grundforskning och forskning som direkt adresserar samhällsutmaningar; det är viktigt att ha en förståelse för att både forskarinitierad grundforskning och forskarinitierad utmaningsdriven forskning bidrar till att finna lösningar på aktuella och framtida samhällsutmaningar.

Fri forskning i framkanten

Forskarinitierad grundforskning liksom tillämpad forskning är central för den kunskapsuppbyggnad som behövs för att lösa aktuella och framtida samhällsutmaningar och bygga ny kunskap. Forskningssystemet behöver därför säkerställa goda förutsättningar för forskare att bedriva grundforskning och annan fri forskning. Sådan forskning behöver finansieras dels genom lärosätens direkta statsanslag för forskning, dels genom extern finansiering framförallt genom Vetenskapsrådets (VR) fria projektmedel. I vissa små forskningsmiljöer binds i dag en alltför stor del av det direkta anslaget för forskning upp av sam- och medfinansieringskrav, vilket begränsar utrymmet för egna prioriteringar. Samtidigt är externa anslag viktiga för att många forskarmiljöer, ibland med krav på infrastruktursatsningar, ska kunna utvecklas på ett gynnsamt sätt. För att lärosätena fortsatt ska kunna etablera långsiktiga och internationellt framstående forskningsmiljöer med tillhörande infrastruktur är en förstärkning av det direkta statliga anslaget för forskning angelägen, men endast om en sådan ökning inte görs på bekostnad av de statliga forskningsrådets fria forskningsmedel eller medel för forskningsinfrastruktur. De fria projektmedlen bidrar tydligt till en ökad kvalitet i forskningen och gynnar en dynamisk utveckling av nya forskningsinriktningar. De samlade bedömningarna som årligen görs på nationell nivå inom ramen för konkurrensutsatta ansökningsprocesser är av avgörande betydelse för att Sverige ska vara en framstående forskningsnation.

I den förra forskningspolitiska propositionen presenterades tioåriga s.k. nationella forskningsprogram inom vissa områden för att svara upp mot regeringens mål om att möta samhällsutmaningar både i Sverige och globalt. Universitetet anser att de prioriterade samhällsutmaningarna inom klimat och miljö, hälsa, digitalisering, hållbarhet och skola fortsatt är mycket angelägna. Forskning och utbildning inom dessa områden är central för möjligheterna att skapa en bättre framtid. Universitetet instämmer i VR:s bedömning i rapporten Vägval för framtidens forskningssystem (2019) att strategiskt viktiga forskningsområden utgör ett nödvändigt komplement till den fria forskningen när det gäller att exempelvis utveckla svenska styrkeområden och att vara kapacitetsbyggande. Det behövs både stark fri grundforskning och obunden tillämpad forskning för att säkerställa kunskapsutvecklingen och kompetensförsörjningen inom olika områden. Universitetet är emellertid kritiskt till inrättandet av ett *råd för strategiska forskningsfrågor* med uppgift att föreslå områden för strategiska satsningar. Universitetets bedömning är att den strategiska kapaciteteten primärt ligger inom forskarinitierade satsningar. Universitetet ser således positivt på regeringens ambition, som bl.a. presenterats i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1), att stärka

den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken både nationellt och inom EU ska svara mot nationella och globala samhällsutmaningar. Det är i sammanhanget viktigt att understryka att många av de frågor som i dag ramas in i en politisk kontext som ”utmaningsdriven forskning”, under lång tid beforskats på basis av forskarnas fria kunskapssökande.

Forskningen angriper ofta frågor innan politiken hunnit definiera dem som angelägna, och i dag pågår fri forskning som sannolikt kan få stor betydelse för att lösa framtida samhällsutmaningar. Fri forskning och kunskapsuppbyggnad är en grundbult för kunskaps- och samhällsutveckling och är på så vis central för att identifiera och hitta lösningar till samhällsutmaningar.

Nationell forskningsinfrastruktur

Sverige har gjort framsynta och, för ett litet land, mycket stora investeringar i forskningsinfrastruktur som MAX IV, ESS och SciLifeLab. Dessa infrastrukturer erbjuder enorma möjligheter för svensk forskning och utbildning i hela landet, för utveckling av den svenska industrin och för att möta de stora samhällsutmaningarna så som de uttrycks i Agenda 2030. Parallellt sker en stark utveckling inom artificiell intelligens (AI) associerad med begrepp som maskininlärning och *big data* där Sverige har exceptionellt goda förutsättningar att, med de unika nationella registren, utnyttja denna teknik. Till detta kommer att MAX IV, ESS och SciLifeLab blir, alternativt redan är, producenter av enorma mängder data som möjliggör nya framsteg inom såväl material- som livsvetenskap. Vidare ökar betydelsen av forskningsdata inom humaniora och samhällsvetenskap samtidigt som kraven på och kostnaderna för öppen vetenskap ökar. Sammantaget kräver denna utveckling att e-infrastrukturen i Sverige kraftigt måste stärkas för att ta vara på dessa möjligheter och för att möta kraven på öppenhet och tillgänglighet.

MAX IV är för närvarande i en uppbyggnadsfas där fokus ligger på att få igång så många strålrör som möjligt i baskonfigurationen. Dessa insatser är emellertid inte tillräckliga, finansieringen behöver öka så att strålrörens prestanda kan höjas, nya strålrör kan finansieras och nya typer av angelägna vetenskapliga studier därmed kan utföras. Om inte detta sker riskerar Sverige att försumma det tidsfönster som nu finns då MAX IV är världens främsta synkrotron.

SciLifeLab har nyligen utvärderats av en internationell expertpanel som jämför laboratoriet med de allra främsta laboratorierna i världen. I rapporten står bl.a. följande att läsa om SciLifeLab: “...its success has put it on the international map, now being compared to major centres of excellence globally, including the Francis Crick Institute in London, the Broad Institute in Boston or Janelia Farms in Ashburn.”¹ En substantiell höjning av medlen för den

---

¹ Third Report of the International Advisory Board (2019)

nationella forskningsinfrastrukturen är en investering som gör att hela landet allt bättre kan utnyttja och utveckla denna.

Vetenskapsrådets finansiella utrymme för övrig nationell forskningsinfrastruktur, vid sidan av MAX IV, ESS och SciLifeLab, har kraftigt krympt, vilket till stor del beror på fördyringen av redan gjorda åtaganden för internationell infrastruktur. Universitetet vill understryka vikten av att det finansiella utrymmet för nationell infrastruktur återställs.

Sverige har i dag exceptionellt goda möjligheter att bedriva forskning med avancerad infrastruktur. För att detta fullt ut ska kunna utnyttjas krävs en förstärkning av finansieringen av nationell forskningsinfrastruktur på minst 800 miljoner kronor (mnkr) per år. Om en tilläggsinvestering på denna nivå uteblir innebär det i praktiken en kapitalförstöring i och med att tidigare investeringar underutnyttjas. En investering på den nivå som universitetet föreslår säkerställer att de stora investeringar som redan gjorts utnyttjas fullt ut, vilket är avgörande för Sveriges möjligheter att nå målen med forskningspolitiken.

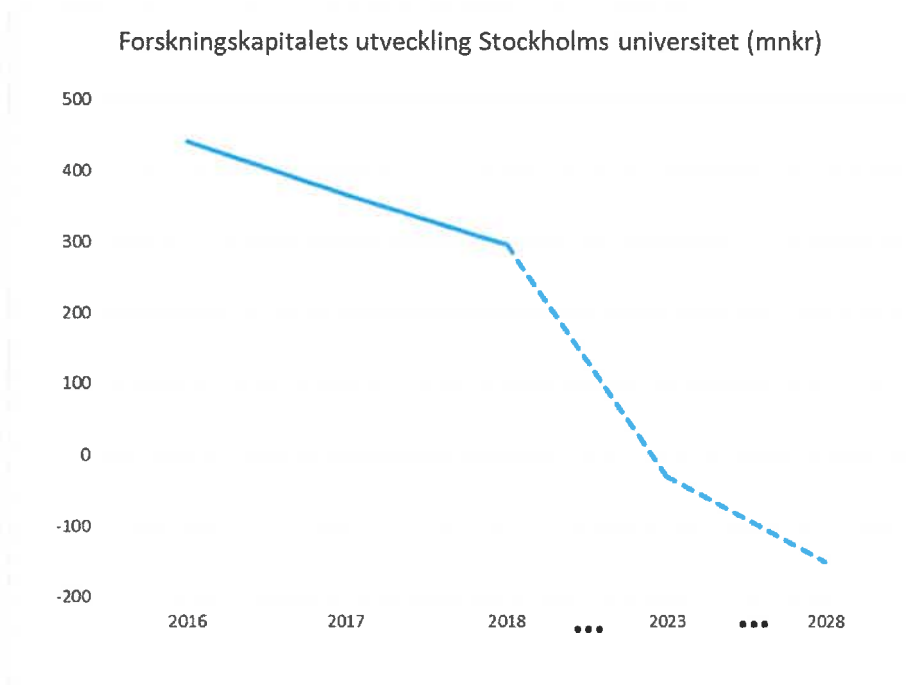
Mot bakgrund av ovanstående föreslår Stockholms universitet att finansieringen av nationell forskningsinfrastruktur ökar med minst **800 mnkr/år** enligt följande.

- ***e-infrastruktur*** **300 mnkr**
För finansiering av lagring och hantering av forskningsdata, inkluderande känsliga persondata och för nyttiggörande av revolutionen inom AI och maskininläring. Här är kostnaden en uppskattning, dock sannolikt lågt räknad.
- ***MAX IV*** **150 mnkr**
För att utnyttja de unika egenskaperna hos MAX IV, där ca 5 miljarder kronor investerats, måste de strålrör som nu tas i drift i baskonfiguration uppgraderas och något ytterligare strålrör finansieras. Om MAX IV endast drivs på basnivå försummas investeringen och möjligheterna att fullt nyttja världens främsta synkrotron. Totalt saknas, i enlighet med ansökan till VR och utvärderingen av den, ca 150 mnkr.
- ***SciLifeLab*** **100 mnkr**
För att utnyttja den enorma potential som infrastrukturen har enligt utvärderingen av SciLifeLab, gäller det att stärka den nationella tillgången på befintlig avancerad teknik, att tillsammans med VR och Universitetens referensgrupp för forskningsinfrastruktur (URFI) utveckla ett nationellt ramverk för de stora mängder data som genereras inom life science samt att öka investeringen i läkemedelsplattformen vid SciLifeLab. Därtill krävs att framtida strategiska forskningsprogram stärks genom nyttiggörandet av SciLifeLabs forskningsinfrastruktur till exempel inom diagnostik och precisionsmedicin samt miljöforskning med fokus på biologisk mångfald, evolution, klimatförändringar och effekterna av miljöfaktorer på människors hälsa.
- ***Övrig VR-finansierad nationell forskningsinfrastruktur*** **250 mnkr**
För att år 2023 uppnå samma volym som 2013. I dag landar prognosen för tillgängliga medel att fördela på noll kronor redan år 2021, vilket är förödande om Sverige ska kunna leva upp till ambitionen som ledande kunskapsnation.

Stockholms universitet utgår från att åtagandet för ESS klaras utan att finansiering av övrig infrastruktur påverkas samt att medlen för strategiska forskningsområden (SFO) kvarstår, vilket diskuteras vidare under avsnittet Permanenta medel för strategiska forskningsområden på s. 11. För SciLifeLabs framtid är SFO-medlen helt avgörande.

Det är i sammanhanget viktigt att understryka att det myndighetskapital som finns ackumulerat hos lärosätena bara till en mindre del avser forskningsverksamheten. Resterande kapital tillhör utbildningen på grundnivå och avancerad nivå och kan inte användas för forskningsinfrastruktur. Som exempel kan nämnas att Stockholms universitets kapital inom forskningsverksamheten uppgick till mindre än 300 mnkr efter 2018, ett kapital som minskat med ca 70 mnkr per år de senaste två åren. Kapitalet är till stor del redan uppbundet, både inom olika forskningsprojekt och inom strategiska satsningar. Dessutom har tidigare lånefinansierade investeringar inneburit att universitetet bundit upp sig för framtida avskrivningskostnader.

Bilden visar Stockholms universitets ackumulerade myndighetskapital inom forskningsverksamheten 2016-2018 med en prognos fram t.o.m. 2028. I prognosen ingår kostnader för centrala investeringar i forskningsinfrastruktur med 50 mnkr fram t.o.m. 2023 och 60 mnkr fram t.o.m. 2028. I prognosen finns även kostnader för investeringar i lokaler och institutionernas användning av kapital, exempelvis för viss forskningsinfrastruktur och säkrad kompetensförsörjning.

Kompletterande regional forskningsinfrastruktur

MAX IV och ESS kommer att vara infrastrukturer av central betydelse för Stockholms universitet. Uppskattningsvis bedrivs 50 procent av landets materialforskning (och 70 procent av den livsvetenskapliga) i Uppsala-Stockholm-Linköping-området. Denna forskning utvecklas nu med stora egna investeringar i kompletterande forskningsinfrastruktur i regionen. Detta innebär att omfattande förberedande forskning kan bedrivas i universitetets närområde, vilket i förlängningen säkerställer att Sverige får stor användning av MAX IV och ESS. Det är nödvändigt att denna avancerade kompletterande infrastruktur finns i Uppsala-Stockholm-Linköping-området. I annat fall kan varken forskningen eller den nära kopplade utbildningen inom fältet bedrivas här. Stockholms universitet avser inte att etablera någon egen verksamhet i Science Village; den forskning som verksamma vid Stockholms universitet kommer att bedriva vid MAX IV och ESS kräver inte någon etablering av universitetet i området. Universitetet ser det inte heller som sannolikt att andra svenska lärosäten utanför Skåne väljer att etablera sig i området i någon större utsträckning. Förväntningarna på detta, som exempelvis uttrycks i Näringsdepartementets uppdrag till Verket för innovationssystem (Vinnova) om att föreslå organisation för en nationell teknikparksfunktion i anslutning till forskningsanläggningarna ESS och MAX IV, bedömer universitetet som orealistiska. Risken är snarare att Sveriges utnyttjande av MAX IV och ESS försvåras om insatserna kring Science Village leder till en försvagning av materialforskningen i övriga landet.

Öppen vetenskap

Frågor om öppen vetenskap är helt centrala för det svenska forskarsamhället, och här har Stockholms universitet varit drivande framför allt när det gäller frågor om öppen tillgång till publikationer. Universitetet är övertygat om att den breda uppslutning från lärosätena som ledde till att Bibsamkonsortiet sade upp avtalet med *Elsevier* har varit en viktig faktor i den internationella omställningen till öppen tillgång. Den nya partssammansatta grupp som tillsatts mellan de statliga forskningsfinansiärerna och lärosätena för att diskutera betalningsströmmar är ett annat gott exempel på att Sverige ligger i framkant i dessa frågor. Här, liksom vad gäller e-infrastruktur för forskningsdata, är det dock av stor betydelse med ett tydligt stöd från politiken för omställningsarbetet, som dock givetvis aldrig får drivas på bekostnad av den vetenskapliga kvaliteten.

Stora forskningsmiljöer i relation till utmaningsdriven forskning

För att kunna säkerställa forskningsanknytning och kvalitet i högre utbildning är det avgörande att landets stora och forskningsstarka universitet ges möjligheter att bibehålla och utveckla sina unika forsknings- och utbildningsmiljöer. Ett land av Sveriges storlek har visat sig kunna etablera sådana topprankade miljöer, exempelvis placerar sig universitetsalliansen Stockholm Trio: Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan och Stockholms universitet nära världstoppen i Shanghailistan. Stockholm Trio är en av Europas absolut starkaste vetenskapliga miljöer. Sveriges möjlighet att konkurrera på högsta internationella nivå är beroende av att avancerad forskning koncentreras på ett fåtal ställen och att forskningen

bedrivs tillsammans med utbildningen. Vissa specialiserade och viktiga utbildningar kan endast finnas vid de stora lärosätena som har tillräckliga förutsättningar att bedriva en mångfacetterad verksamhet. Den avancerade forskningen säkras också att utbildningen förnyas i takt med kunskapens utveckling. Likaså kan stora forskningsmiljöer som på betydande sätt bidrar till Sveriges utveckling som en ledande forsknings- och kunskapsnation bara utvecklas vid stora lärosäten.

Att ett lärosäte är stort är inget hinder för bred studentrekrytering – tvärtom har Stockholms stora lärosäten bl.a. genom sin närhet till näringsliv, organisationer och andra myndigheter särskilt goda förutsättningar att bidra till breddad rekrytering och det livslånga lärandet. Det stora lärosätets breda och starka kompetens med forskardrivna projekt inom viktiga områden har möjliggjort satsningar med stark relevans för de stora samhällsutmaningar som identifierades i den förra forskningspolitiska propositionen. Följande exempel visar hur Stockholms universitets fyra fakulteter genom sin fria forskning bidrar till dessa för vår samtid så viktiga frågor:

- **Miljö och klimat:** Stockholms universitet har en lång forskningstradition inom dessa frågor, inom flera olika discipliner som spänner från hav och vatten, Arktis och glaciärer, till kemiska och fysikaliska processer i atmosfären och till olika ämnens påverkan på människa och miljö. Inom Stockholms universitets Bolincentrum samverkar sex institutioner inom grundläggande miljö- och klimatforskning. Stockholms universitet gör särskilt kraftfulla satsningar på tvärvetenskaplig miljöforskning inom Stockholm Resilience Centre och vid Östersjöcentrum under åren 2019-2022.
- **Hållbarhet:** Universitetet vill särskilt framhålla satsningen på Hållbarhetsforum – en plattform för nätverkande, erfarenhetsutbyte och samverkansmöjligheter. Årets tema är Demokrati, populism och hållbar utveckling.
- **Folkhälsa och vård:** Sedan 2018 finns Institutionen för folkhälsovetenskap som utnyttjar den starka samhällsvetenskapliga kompetens som Stockholms universitet har inom folkhälsovetenskap och knyter den till utbildning på grundnivå.
- **Digitalisering:** En satsning görs för närvarande inom det nya fältet Digital humanvetenskap, med syftet att sammankoppla utveckling av specifika digitala metoder för humanistisk forskning med forskning kring digitala medier (inkl. sociala medier) samt en breddning till samhällsvetenskapliga och juridiska aspekter.
- **Forskning och forskningsanknuten utbildning inom skolan:** Vid Stockholms universitet finns en kritisk massa av forskare inom flera för skolan viktiga inriktningar alltifrån förskolepedagogik till språkdidaktik. En särskild satsning görs nu som innefattar dels vidareutveckling av praktisknära forskning, dels forskning om hur organisatoriska aspekter sammanhänger med skolans och utbildningens kvalitet.

Permanent medel för strategiska forskningsområden

Satsningen på strategiska forskningsområden (SFO) har i stora delar varit framgångsrik och inneburit att lärosätena haft möjlighet att etablera starka långsiktiga forskningsmiljöer, ofta med stor betydelse för centrala samhällsfrågor så som de beskrivs exempelvis inom Agenda 2030. Som exempel kan, från Stockholms universitets perspektiv, nämnas att SFO-medlen skapade SciLifeLab liksom Bolincentret för klimatforskning och är en viktig komponent för universitetets utveckling av forskning om Östersjön och den relaterade avancerade beslutsstödsverksamheten inom universitetets Östersjöcentrum. Liksom den fria grundforskningen ska forskningen inom de strategiska forskningsområdena karakteriseras av excellens. Som angivits ovan anser universitetet att långsiktiga och breda satsningar ger bäst möjligheter för forskningen att hantera samhällsutmaningar. Därför bör regeringen nu fullfölja den ursprungliga idén med SFO-medlen, dvs. att de permanentas och integreras i respektive lärosätes direkta statsanslag för forskning. När det gäller SFO-medlen för molekylär biovetenskap till SciLifeLab vill universitetet understryka att medlen till värduniversiteten bör permanentas och länkas till den forskning med koppling till SciLifeLabs infrastruktur som bedrivs vid respektive värduniversitet. Att länka medlen till SciLifeLabs infrastruktur är av avgörande betydelse för att skapa en dynamisk forskningsmiljö i växelverkan med den nationella infrastrukturen.

Utbildningssatsningar med korresponderande forskningssatsningar

Ett brett forskningsuniversitet som Stockholms universitet har möjlighet att erbjuda forskningsanknuten utbildning med förankring inom flera vetenskapsområden. Dock har regeringens satsningar på exempelvis lärarutbildningarnas utbyggnad under de senare åren inte åtföljts av någon utbyggnad av relaterad forskning. För att bevara och stärka kopplingen mellan utbildning och forskning bör utbyggnader av utbildningar i olika briststyrken åtföljas av korresponderande forskningssatsningar. Detta är viktigt för att bibehålla den vetenskapliga grunden i exempelvis lärarutbildningen.

EU:s forskningsbudget

Stockholms universitet ser risker för nedskärningar i EU:s forskningssatsningar inom ramen för Horisont Europa då EU:s budget minskar i samband med att Storbritannien lämnar EU. EU:s ramprogram Horisont 2020 är en viktig finansieringskälla för svensk forskning och innovation. Sverige har beviljats 1,4 miljarder euro och hamnar på åttonde plats av de länder som beviljats medel. Universitetet ser särskilt allvarligt på risken för en minskad finansiering av excellenspelaren där European Research Council (ERC) ingår samt anser att finansieringen av denna i stället bör öka, och även fortsatt baseras enbart på vetenskaplig excellens. Forskningskvalitet är en bedömningsgrund vid beslut om beviljande av medel i alla tre pelare som utgör Horisont 2020, men särskilt för bedömningar inom excellenspelaren. En minskad EU-budget för forskning och innovation innebär dels försämrade möjligheter för framstående

forskare i Sverige att utveckla sina karriärer, dels risk för minskad internationalisering och försämrade konkurrenskraft. Det är därför av vikt att Sverige verkar för att EU:s forskningsbudget, och då främst excellenspelaren, stärks. En stärkning av forskningsbudgeten är också central för att uppnå de globala hållbarhetsmålen där de olika delmålen är relevanta ur ett forskningsperspektiv.

Lärosätenas roll för att motverka faktaresistens

En viktig uppgift för universitetens och högskolornas verksamhet är att visa hur forskning och utbildning bidrar till ett välinformerat beslutsfattande och en god samhällsutveckling. Lärosätenas verksamhet skapar en grund för samhällets mottaglighet för kunskap. En sådan bas är nödvändig för allmänhetens förståelse av nya forskningsresultat och förmåga att tolka och nyttja dem. Kunskap och respekt för den vetenskapliga metoden är även av avgörande betydelse för att motverka den faktaresistens som i dag tyvärr är en del i samhällsdebatten. I lärosätens arbete ligger här att i högre grad kommunicera betydelsen av vetenskapliga metoder och resultat och bidra till och befästa kunskap och kritiskt tänkande. Att investera i högre utbildning och forskning ger således långsiktiga konsekvenser som är utvecklande både för enskilda människor och för samhället i stort.

Stockholms universitet anser att:

- Finansieringen av nationell forskningsinfrastruktur bör förstärkas med minst 800 miljoner kronor per år. Medlen bör fördelas i enlighet med punktlistan på s. 7.
- Finansieringen av den fria forskningen bör garanteras dels genom att de statliga forskningsrådets fria forskningsmedel behålls på samma nivå som i dag, dels genom att det direkta statsanslaget för forskning höjs.
- Den nationella styrningen av forskningsinfrastruktur bör utgå från en förståelse för att avancerad kompletterande infrastruktur behövs i nära anslutning till lärosäten i hela landet; annars riskerar forskningen, exempelvis materialforskningen i Sverige, att försvagas.
- Medlen till de strategiska forskningsområdena (SFO) bör permanentas och integreras i det direkta statsanslaget för forskning. SFO-medlen för SciLifeLab bör permanentas och länkas till SciLifeLabs infrastruktur.
- Utbildningssatsningar när det gäller bristyrken bör följas av korresponderande anslagsökningar för forskning. Detta gäller exempelvis lärarutbildningarna.
- Regeringen bör aktivt verka för att EU:s forskningsbudget stärks. Detta gäller särskilt finansieringen av excellenspelaren i Horisont Europa.

Internationellt kompatibla karriärvägar

För att Sverige ska kunna konkurrera med omvärlden och nå målen i forskningspolitiken om att vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation krävs internationellt kompatibla och attraktiva karriäranställningar. Vid Stockholms universitet har betydelsefulla satsningar gjorts för att skapa attraktiva anställningar; läraranställningar är i dag fullfinansierade och universitetet tar ett långsiktigt ansvar för anställningarna. Universitetet tillämpar öppna, transparenta och internationella utlysningar av anställningar. Ett allvarligt hinder är emellertid att vissa detaljer i de i grunden utmärkta nuvarande anställningsformerna som postdoktor och biträdande lektor inte är internationellt anpassade. Detta skapar allvarliga problem för lärosäten som rekryterar öppet och internationellt. Möjligheterna att skapa internationellt kompatibla karriäranställningar anpassade till de internationella förhållanden som i hög grad karakteriserar den akademiska verksamheten måste ses över.

Den nuvarande tidsgränsen om fem år för att söka anställning som biträdande lektor efter disputation försvårar universitetets och högskolors internationaliseringsarbete, gör att lärosätena inte kan rekrytera så starkt som annars skulle vara möjligt och försämrar förutsättningarna att använda meriteringsanställningen som en huvudrekryteringsväg för lärare. Anledningen är att tiden då en sådan anställning kan sökas efter disputation inte stämmer överens med den tid det tar för de mest lovande forskarna på den internationella arenan att få motsvarande anställningar. Fem år är således något för kort tid i relation till den internationella marknaden för unga forskare – särskilt stort är problemet inom livsvetenskaperna. För att svensk forskning ska vara internationellt ledande behöver svenska lärosäten kunna rekrytera internationellt framstående unga forskare på liknande villkor som gäller för de utländska ledande universitet konkurrensen sker emot. Den nuvarande regleringen om fem år utgår från ett alltför nationellt perspektiv på forskningens villkor och kan således inte ses vara i linje med regeringens internationaliseringsambitioner. Vidare innebär det korta tidsfönstret att många doktorer i Sverige inte har möjlighet att söka ett biträdande lektorat i Sverige då det ofta är lång tid mellan utlysningarna inom ett givet ämnesområde. Sammantaget visar detta på att regeringen behöver se över reglerna så att de bättre korresponderar med vad som gäller internationellt. Universitetet förordar att tiden för att söka anställning som biträdande lektor efter disputation ökas till sju år.

Postdoktorsanställningar är en viktig komponent i det akademiska rekryterings- och meriteringssystemet och det är glädjande att de nu ökar i Sverige. Emellertid blir det inom allt fler vetenskapsområden standard med treåriga sådana anställningar, vilket Sverige också behöver för att kunna konkurrera. En postdoktorsanställning behöver kunna sökas under fyra år i stället för de tre som nu gäller efter doktorsexamen för att svara mot internationell standard. Skälen här är liknande de som anförts ovan vad gäller tidsgränsen för de biträdande lektoraten. Anställningsformerna för postdoktorer regleras i dag i kollektivavtal och en möjlighet är att parterna kommer överens om ändrade förhållanden. Stockholms universitet

avser därför att verka för en ändrad avtalsreglering så att en treårig anställning kan sökas inom fyra år efter doktorsexamen. Frågan är i dag viktig inom många vetenskapsområden.

Stockholms universitet anser att:

- Det tidsfönster som gäller för att söka anställning som biträdande lektor efter disputation bör förlängas till sju år.
- En treårig postdoktorsanställning som kan sökas inom fyra år efter doktorsexamen bör införas genom avtal.

Etik, god forskningssed och oredlighet i forskningen

Etiska överväganden och god forskningssed är grundläggande för forskningens kvalitet, förtroende, genomförande och tillämpning. I detta ligger bl.a. att sätta forskningens integritet i första rummet och att metoder och resultat redovisas transparent och ärligt. Stockholms universitet välkomnar den senaste tidens diskussioner där medvetenheten och kunskapen om forskningsetiska frågor i högre grad stått i fokus.

Insatser vid Stockholms universitet

Vid Stockholms universitet genomförs ett flertal åtgärder som syftar till att främja god forskningssed i verksamheten samt att säkerställa efterlevnad av gällande och kommande regleringar inom det forskningsetiska området. Åtgärderna gäller bl.a. skapande av en ny rutin för information om etiska riktlinjer och regleringar samt nya styrdokument rörande forskningsetik och hanteringen av oredlighet i forskning och andra avsteg från god forskningssed. Vidare finns sedan 2017 en särskild etikstödsfunktion som nyligen fått ytterligare resurser för att kunna möta verksamhetens växande behov av stöd i frågor som rör forskningsetik.

Prioriteringar på nationell nivå

Universitetet ser, liksom Vetenskapsrådet i rapporten Vägval för framtidens forskningssystem (2019), ett behov av att stärka medvetenheten och kunskapen om forskningsetik samt betydelsen av tydliga rutiner och fungerande processer i dessa frågor. För att uppnå nationell enhetlighet är det viktigt att lärosätena och andra forskningshuvudmän enas kring gemensamma utgångspunkter för arbetet och att dessa ligger i linje med etablerade internationella riktlinjer. Det bör dock inte tas fram någon ny nationell uppförandekod utan ett sådant arbete bör i stället baseras på den internationellt etablerad uppförandekod i form av Den europeiska kodexen för forskningens integritet (ALLEA, 2017) i kombination med de kompletteringar och förtydliganden som kan behövas i olika sammanhang exempelvis med anledning av skillnader mellan olika forskningshuvudmän och olika forskningsområden. I denna fråga vill universitetet särskilt hänvisa till de ställningstaganden som gjorts av SUHF:s arbetsgrupp för etikfrågor/oredlighetsfrågor/god forskningssed i Rekommendation av kodex

för forskningens integritet, definitioner av avvikelser från god sed i forskning samt hanteringsordning för misstankar om allvarliga avvikelser från god sed, som för närvarande är under beredning.

Vidare vill universitetet framhålla vikten av att regleringar inom det forskningsetiska området utformas och genomförs på ett sätt som gör att de uppfyller sina syften utan att på ett oproportionerligt sätt försvåra för forskningshuvudmännens verksamhet. Universitetet har i ett flertal remissyttranden påpekat att lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor, så som den kommit att tillämpas, lett till att viss forskning hämmas utan att detta motiveras av något egentligt skyddsbehov. Det är positivt att regeringen nyligen meddelat att dessa frågor ska ses över.²

Ett annat exempel på hur det svenska etikprövningssystemet försvårar för verksamheten är att en ansökan till Etikprövningsmyndigheten ska skrivas på svenska och att myndigheten inte tillhandahåller någon som helst information på engelska. Detta är givetvis helt orimligt mot bakgrund av den akademiska verksamhetens internationella karaktär och regeringens mål om att svensk forskning ska vara internationellt ledande (jfr prop. 2008/09:153, s. 20). Vidare behövs ökad transparens i etikprövningsprocessen vad gäller hur de bedömningsgrunder som lagen föreskriver tillämpas i praktiken.

När det gäller den nya Oredlighetsnämnden vill universitetet understryka vikten av att verksamheten utformas så att svenska forskningshuvudmän även i fortsättningen kan ta emot forskningsmedel från utländska finansiärer. Detta gäller framför allt forskning som finansieras via USPHS,³ som ställer specifika krav på utredning av misstankar om oredlighet inom ramen för den forskning de finansierar. För att kunna ta emot finansiering från USPHS måste forskningshuvudmannen skriftligen intyga att det finns beslutade skriftliga rutiner för utredning som överensstämmer med den relevanta federala lagstiftningen. Om inte den nya myndighetens utredningsrutiner uppfyller detta krav är det oklart huruvida de forskningshuvudmän som omfattas av den nya regleringen kommer att kunna ta emot sådana forskningsmedel i framtiden.

Stockholms universitet anser att:

- Gemensamma utgångspunkter för arbetet med forskningsetik och uppförandekod bör ligga i linje med etablerade internationella riktlinjer inom området.

---

² Se propositionen Etikprövning av forskning – tydligare regler och skärpta straff (prop. 2018/19:165, s. 27-28).

³ United States Public Health Service

– Styrningen inom det forskningsetiska området bör tydligare utgå från en förståelse för forskningshuvudmännens verksamhet, med hänsyn tagen till den akademiska verksamhetens internationella karaktär.

Samhällspåverkan och samverkan

Samverkansaktiviteter vid Stockholms universitet

Alltsedan Stockholms universitet grundades har en bred samverkan utgjort en grundbult i universitetets verksamhet. En kartläggning som universitetet gjort över olika pågående samverkansaktiviteter visade att universitetet samverkar totalt med minst 700 externa parter, såsom aktörer inom offentlig sektor, företag och organisationer i civilsamhället. Centralt för verksamheten är att samverkan bidrar till att öka kvaliteten och samhällsanknytningen i forskning och utbildning, därigenom blir också samverkans roll för en ömsesidig utveckling inom kärnverksamheten och i det omgivande samhället tydlig.

Agenda 2030 och arbetet för hållbar utveckling är centrala för lärosätenas arbete med samhällsutmaningar. Här tar Stockholms universitet sin utgångspunkt dels i en oerhört stark och bred forskning som omfattar de många olika aspekterna av social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet, dels i att bredda och fördjupa samverkan med näringsliv, politik och civilsamhälle, för att nå de globala målen för hållbar utveckling. Stockholms universitets årliga Hållbarhetsforum utgör en synlig arena för dialog, nätverkande, kunskaps- och erfarenhetsutbyte, samverkan och samarbete i dessa avgörande frågor.

Att mäta samverkan och samhällspåverkan

Ur ett historiskt perspektiv så har lärosätena alltid verkat för – och tillsammans med – det övriga samhället. Under de senaste åren går det, bl.a. i den forskningspolitiska proposition från 2016 (prop. 2016/17:50) och i Styr- och resursutredningens betänkande (SOU 2019:6), att utläsa en utveckling där samverkansbegreppet breddas genom att tydligare sammanvävas med begreppet ”samhällspåverkan”. Grundtanken är att ökad samverkan kan bidra till en positiv samhällsutveckling. Universitetet välkomnar en bredare definition av samverkan som riktar mot forskningens och utbildningens bidrag till samhällsutvecklingen. En bredare definition av samverkan innebär samtidigt att det blir än mer komplicerat att utforma indikatorer för att mäta samverkan. Om samverkan likställs med samhällspåverkan har det helt nya implikationer för vad det innebär att mäta samverkan; är det forskningens och utbildningens effekt och genomslag i samhället som då ska mätas? I de flesta fall är de processer som leder till samhällspåverkan komplexa och kan sällan beskrivas i termer av linjära förlopp från en väldefinierad början till ett tydligt genomslag. Strukturerna bygger snarare på nätverk och interaktioner mellan akademien och samhället på olika nivåer och i olika delar av processen. Ska samverkan vara en levande och integrerad del av utbildningen och forskningen så bör den heller inte betraktas som något separat som går att extrahera och mäta. Sammantaget gör detta att det inte går att formulera tydliga indikatorer som kan

användas för att mäta utvecklingen av utbildningens och forskningens samverkan i bemärkelsen samhällspåverkan. Därmed är det inte önskvärt att identifiera en finansieringsalgoritm för samverkan. Universitetet ställer sig därför negativt till initiativ som innebär att samverkan skulle vara en del av en generell fördelningsnyckel för anslagsfördelning då detta inte är en ändamålsenlig väg att främja samverkan och samhällspåverkan.

Stockholms universitet anser att:

- Samverkan bör ses som en del i att öka kvaliteten och samhällsanknytningen i forskning och utbildning. En bred förståelse av samverkan fångar bättre upp hur samverkan utgör en integrerad del av utbildning och forskning.
- Indikatorer för samverkan och samhällspåverkan bör inte ligga till grund för anslagsfördelning till universitet och högskolor.

Jämställdhetsintegrering

Stockholms universitet arbetar på olika sätt med att jämställdhetsintegrera verksamheten för att bidra till att de jämställdhetspolitiska målen nås. Under de senaste årens arbete inom regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering har universitetet ytterligare förstärkt arbetet med bl.a. kartläggningar, utbildningar, revidering av styrdokument samt resursomfördelning, i syfte att uppnå mer jämställda villkor inom lärosätet. För att även fortsättningsvis behålla fokus på jämställdhetsintegrering är frågan integrerad i det löpande arbetet med lika villkor och lika möjligheter och rekryteringsprocesser. Arbetet med jämställdhet följs också upp i universitetets kvalitetssystem för forskning och utbildning. Liksom styrningen av forskningspolitiken i stort behöver den fortsatta styrningen av arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målen vara långsiktig, konsekvent och rymma en insikt om att förutsättningarna mellan och inom lärosäten varierar. Behov och insatser kan se olika ut vid olika lärosäten beroende på faktorer som exempelvis storlek och profil. Vidare är det centralt att styrningen mot de jämställdhetspolitiska målen inte utformas som separata insatser, utan ger lärosätena utrymme att integrera jämställdhetsfrågorna i den ordinarie verksamheten. Här krävs tillit till att lärosätena tar arbetet på allvar och ges arbetsro för fortsatt integrering. Fokus bör ligga på att aktivt följa arbetet med jämställdhetsintegrering vid lärosätena och införandet av ytterligare styrmoment bör undvikas.

Stockholms universitet anser att:

- Lärosätenas arbete med att jämställdhetsintegrera verksamheten bör fortgå, och regeringen bör avstå från att införa ytterligare styrmoment i frågan.

Stockholms
universitet

Detta beslut är, efter samråd med universitetsstyrelsens ordförande, fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av universitetsdirektör Eino Örmfeldt. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Henrik Lindell, Ledningssekretariatet (protokollförare). Föredragande har varit utredare Ulrika Bjare.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Astrid Söderbergh Widding'.

Astrid Söderbergh Widding

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Ulrika Bjare'.

Ulrika Bjare